

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

שער
שלישי

קובץ
שלשלת האור

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

בתרגום חפשי ללשון הקודש

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

פקודי

(חלק טז — שיחה ב)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושתים לבריאה

שנת המאה ועשרים להולדת כ"ק אדמו"ר זי"ע

מחזור הראשון של לימוד הלקוטי שיחות

שבוע פרשת פקודי, כו אדר א — ב' אדר ב, ה'תשפ"ב (א)

LIKKUTEI SICHOT
TARGUM L'LOSHON HAKODESH

Copyright © 2022

by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY
770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213
(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718
editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

פקודי ב

„שמא תאמר אבד כו' תלמוד לומר⁷ עצי שטים עומדים שעומדים לעד ולעולמי עולמים“, ויתירה מזו – „לא נפל דבר להם ביד האויבים“.

והכתוב מפרט את פרטי המעלות „שבשבילם היה ראוי להיות נצחי ושלא ליפול ביד אויבים“ – „משכן העדות אשר פוקד על פי משה עבודת הלויים ביד איתמר גו' ובצלאל גו'“, אשר בזכות כל המעלות הללו „שרתה שכינה במעשי ידיהם ולא נפל ביד אויבים“.

משא"כ מקדש ראשון, שבו לא היו כל המעלות הללו, הרי „אע"פ ששרתה בו שכינה נפסדו חלקיו וכו' ונפל בסוף הכל ביד אויבים“; ועל-דרך-זה (ויותר מזה) במקדש שני – „לא היה בו גם תפא מכל אלה התנאים לא שרתה בו שכינה ונפל ביד אויבים“.

[וי"ל שהמקור לזה (על-כל-פנים לכללות הפירוש) הוא מאמר חז"ל בגמרא⁸, ש"לא שלטו שונאיהם במעשי ידי משה⁹, ולכן „משנבנה

א. אמרו חז"ל על הפסוק „אלה פקודי המשכן משכן העדות וגו'“ – „משכן משכן שני פעמים“ הוא „רמז למקדש שנתמשכן בשני חורבניו“² – בית ראשון ובית שני.

ואינו מובן (כמו שהקשו מפרשים³): מבין שתי הפעמים שנאמר „משכן משכן“, הרי רק אחת מיותרת (שהרי „משכן“ פעם אחת נצרך „לגופיה“) – ואם כן, איך אפשר לדרוש ש„משכן משכן שני פעמים“ מרמז על שני „חורבניו“ של שני מקדשות?

ומזה גופא מוכח, שהלימוד הנ"ל מ„משכן משכן“ (אינו דרש מיתורא דקרא, אלא) הוא רמז (בלשון רש"י) בכפל תיבת „משכן“ – „שנתמשכן“; והיינו, שכתוב זה מדבר אודות המשכן בהתאם לפירוש הפשוט ד„המשכן משכן“, אלא שביחד עם זה, מרמז הלשון „משכן“ על ענין המשכון, ד„משכן משכן שני פעמים“ מורה על המשכון של שני המקדשות⁴.

ב. הספורנו⁵ ביאר, שהפסוק „אלה פקודי המשכן וגו'“ מביע את גודל מעלתם של חלקי וכלי המשכן, דמטעם זה „לא נפסדו“ (כמו שאמרו חז"ל⁶

- 1) תנחומא פרשתנו ב. שמור פנ"א, ג. פרש"י עה"פ.
- 2) לשון רש"י.
- 3) משכיל לדוד ושפ"ח לפרש"י כאן.
- 4) ראה גם לקו"ת ח"א ע' 176 הערה 5.
- 5) ריש פרשתנו.
- 6) יומא עב, סע"א. סוכה מה, ב. הובא בספורנו שם.

7) תרומה כו, טו. וראה בחיי עה"פ.

8) סוטה ט, סע"א. וראה צפע"נ (להרגוצובי) עה"ת ר"פ תרומה. וראה שע"ת (לאדמהאמ"צ) ח"ב חינוך בתחלתו. אוה"ת ואתחנן ע' סה. צב. צג ואילך.

9) בסוטה שם ד, משה ודד שלא שלטו כו' דוד דכתיב (איכה ב, ט) טבעו בארץ שעריי. אבל אין מזה סתירה להמבואר בפנים – כי: א) לפרש"י סוטה שם קאי על שערי ציון. ב) ועיקר: גם להפירוש שקאי על שערי ביהמ"ק – ה"ז רק השערים (ולא שאר חלקי וכלי המקדש) שרק הם שייכים לדוד – ראה פרש"י איכה שם (מעשי ידי דוד היו). עיון יעקב לע"י סוטה שם.

מקדש ראשון נגנו אהל מועד קרשיו קרסו בריחיו ועמודיו ואדניו" (ולא נפלו ביד האויבים); ועל זה מיוסד הפירוש שמ"ש, "אשר פוקד על פי משה" הוא טעם לנצחיות כו' של חלקי וכלי המשכן].

ג. מעלה יתירה זו שבמשכן על המקדשות היא מצד פשט המקרא – היינו שבפשטות, בגלוי, דוקא המשכן הוא נצחי (בהיותו מעשי ידי משה, "אשר פוקד על פי משה"), משא"כ המקדשות שנפלו ביד אויבים ונחרבו;

אבל מצד הרמז שבכתוב – היינו, בפנימיות הענין – גם המקדשות הם נצחיים.

ובזה נתישבה התמיהה הגדולה, שהכתוב מרמז על חורבן ביהמ"ק בתיבת "משכן" – "שנתמשכן": ענינו של משכון אינו שהחפץ (שנתמשכן) נאבד מבעליו ועובר לרשותו של המלוה לגמרי, אלא שהוא נמצא ברשותו של המלוה באופן זמני, וסוף סוף יוחזר אותו החפץ (המשכון) לידי הלוה.

וכן הוא גם בנוגע למקדשות: החורבן שהיה בהם, אין פירושו שמציאותם נתבטלה לגמרי ח"ו, אלא הדבר הוא באופן של משכון בלבד, וסוף סוף יושב המקדש עצמו (הראשון וכן השני) לישראל¹⁰.

ובחדא"ג ש [ממדרש אגדה] – והוא בתחומא בהעלות ט. במדב"ר פט"ו, יג. איכ"ר עה"פ. הובא בפרש"י איכה שם. ועוד, "שחלקו כבוד לארון" (וראה לקמן בפנים ס"י ואילך השייכות דארון לענין ה"נצחיות"), ועיי"ש השייכות לדוד (ע"פ מרז"ל כו'). וראה לקמן בפנים ס"ז. סוס"ט. (10) ראה בכ"ז לקו"ש ח"א ע' 177 ואילך.

ד. מעלת הנצחיות הנ"ל שבמשכן, יתר על המקדשות, היא רק בנוגע לחלקי וכלי המשכן, אבל בנוגע לקדושת המקום, השראת השכינה במקום המשכן ומקדש, הרי מצינו מעלה של נצחיות במקדש דוקא, כמ"ש הרמב"ם בהלכות בית הבחירה¹¹: "וכבר נתפרש בתורה משכן שעשה משה רבינו והיה לפי שעה כו' כיון שנבנה המקדש בירושלים נאסרו כל המקומות כולן לבנות בהן בית לה' ולהקריב בהן קרבן¹², ואין שם בית לדורי

(11) בתחילתו (ה"א ג').

(12) מפשטות לשון הרמב"ם, "לבנות בהן בית לה" משמע, שכוונתו (לא לאיסור הקרבה בבמות, כ"א) שאסור לבנות "בית לה" אלא בירושלים*. אלא שאח"כ מוסיף ענין שני – "ולהקריב בהן קרבן" [דכתבו "להקריב בהן" (בהמקומות) ולא "בו" (בהבית) מורה שזהו ענין שני – איסור הקרבה (במק"א) בבמות].

ועפ"ז סרה התמי' (וראה הר המורי' לרמב"ם שם) למה הביא הרמב"ם הכתובים (דה"א כב, א. תהלים קלב, יד), "ויאמר דוד זה הוא בית ה' האלקים וזה מזבח לעולה לישראל ואומר זאת מנוחת עדי עד", ולא הכתוב (ראה יב, ט), "כי לא באתם גו' אל המנוחה ואל הנחלה" שהובא בש"ס (זבחים קיט, א) לענין איסור הקרבה בבמות? כי הפסוק, "כי לא באתם גו'" בא בהמשך

* עיי"ג לכ' לשון הרמב"ם הל' ביאת מקדש פ"ט הי"ד (ועד"ז בהל' מעשה הקרבנות פי"ד ה"ז) "מי שעבר ועשה בית חוץ למקדש להקריב בו קרבנות לשם אינו כבית ע"ז כו'" – דבפשטות כוונתו במ"ש ש. עבר ועשה בית כו' היינו (לא להאיסור דהקרבה חוץ למקדש, כ"א) האיסור דעשיית בית חוץ למקדש. אבל להעיר מפיה"מ להרמב"ם מנחות (פי"ג מ"י) ד, בבית חונוי. . . שעבר על מש"נ פן תעלה וכו' ולא הזכיר דעבר על איסור עשיית בית חוץ למקדש אבל – לא הזכיר ג"כ האיסור דעשיית בית תבנית היכל כו', אף שבית חונוי ה"י. בצורת בית המקדש" (פיה"מ שם).

המוריה¹⁴ וכו' (ומביא על זה גם את הכתוב¹⁵) זאת מנוחתי עדי עד" – הרי שהקדושה במקום המשכן היתה רק „לפי שעה“, ובלשון הכתוב¹⁶, „ואהיה מתהלך באהל גוי“, ו„בית (להשראת השכינה בקביעות) לדורי הדורות“ אינו אלא (במקדש) בירושלים. ועל-דרך-זה הוא גם בקו השלילה: משנבנה בית המקדש, „נאסרו כל המקומות כולן לבנות כו“.

ויתירה מזו: בבנין המקדש הראשון, לא זו בלבד שנתחדש מקום קבוע להשראת השכינה, אלא השראת השכינה נעשתה אז בפועל באופן נצחי, כמו שפסק הרמב"ם¹⁷, שקדושת המקדש וירושלים „קדושה ראשונה קדשה לעתיד לבוא . . לפי שקדושת המקדש וירושלים מפני השכינה ושכינה אינה בטלה“.

ומזה מובן, שהמבואר לעיל, שבפנימיות (מצד הרמז שבמקרא) גם המקדשות הם נצחיים כמו המשכן – אין זה רק מצד מה שקדושת מקום המקדש „אינה בטלה“

– שהרי, אדרבה, בזה יש יתרון במקדש לגבי המשכן (והמקדש הוא העיקר), כנ"ל –

הוא „דור דורים“, אף שנמצא – אבל בנפרד – „קורא הדורות“.

14) ראה דה"ב ג, א (הובא לקמן רפ"ב דהל' ביהב"ח). תענית טו, א. ובב"ר ס"פ וירא (פנ"ז, ז. פנ"ו, י) עה"פ (וירא כב, ב. שם, יד) ארץ המורי גו, בהר הוי' יראה.
15) תהלים קלב, יד.
16) ש"ב ז, ו.

17) הל' ביהב"ח פ"ו הי"ד-ט"ז. וראה מו"ק (ט, א. ועד"ז שבועות טז, ב): משכן שאין קדושתו קדושת עולם . . מקדש שקדושתו קדושת עולם.

הדורות¹³ אלא בירושלים בלבד ובהר

הקודם: „לא תעשן גו' איש כל הישר בעיניו (וטעם החילוק) כי „פה“, „היוס“ לא באתם גו“ – היינו האיסור דהקרבת קרבן חוץ ל„מנוחה“ „ונחלה“,

והביא הרמב"ם פסוק שנאמר בו ע"ד ב' ענינים הנ"ל: א) איסור דבנין בית לה' חוץ לירושלים – „זה הוא בית ה' האלקים“ (ב) איסור הבמות – „זה מזבח לעולה לישראל“** (ראה פרש"י דה"י שם).

ומוסיף להסביר [כדיוקן „ואומר“ – ראה ברכות ומכות כסופן] (ועוד) „מאי ואומר“ טעם האיסור בזה: „זאת מנוחתי עדי עד“ – דמכיון שקדושת המקדש היא באופן ד„עדי עד“, וכמ"ש (הל' ביהב"ח פ"ו ה"ז) „קדושת המקדש . . אינה בטלה“, לכן „זאת מנוחתי“ ולא במק"א, שא"פ לבנות „בית לה“ רק בירושלים לבד*** (וראה גם לקו"ש ח"ט ע' 145 הערה 47).

ומקורו דהרמב"ם**** י"ל בכמה אופנים, ומהם – במכש"כ וקו"מ מפרט א' דהבנין דאסור (הקרבה בהבית – ה"ז ג"כ פרט דהבית (שצ"ל „מוכן להיות מקריבין כו“ – רמב"ם ריש הל' ביהב"ח) שבא בפונטל). ולהעיר ממדרש תהלים ד' 13) צ"ע בדפוסים הקודמים, כי הלשון בכ"מ

** הטעם שמביא גם תיבת „לישראל“ – י"ל עפ"י ש"ס זבחים (קטז, ב) ד„אין העכור"ם מצווין על שחוטי חוץ לפיכך כאו"א בונה לו במה לעצמו ומקריב עליו“, ועיי"ש גם המאורע דאיפרא הורמיז כו' עם רבא – מעשה רב שמורים להם איך לבנות במה (וכפסק הרמב"ם סוף הל' מעה"ק). ולכן מדגיש הרמב"ם שהאיסור הוא רק „זה מזבח לעולה לישראל“.

*** ע"ד המבואר בכ"מ (נצו"א לחז"ג קמד, ב. המשך תרס"ו ע' קעח. המשך תער"ב פנ"ו. סה"מ ה'ש"ע ע" 62) דמכיון שלהצלת רב המנונא בא אליהו (מלוכב בגוף, ובמילא) עם העצמיות שלו אא"פ להיות אז במק"א, שהעצם אא"פ להיות בב' מקומות בב"א (משא"כ לבר"מ – שבא רק ניצוץ שלו). ועד"ז בענייננו: מכיון ד„זאת מנוחתי גו“ – השראת עצם השכינה היא בירושלים בהר המורי, במילא אא"פ לבנות „בית לה“ במק"א.

**** ראה גם שקו"ט באוצר הספרי (להגר"מ עזמבא), קדושת עבר הירדן. ועוד.

והביאור בזה: כאמור, המעלה שבמשכן היא, שחלקי וכלי המשכן הם נצחיים, אבל כמקום להשראת השכינה לא היה המשכן אלא „לפי שעה“, „אוהל“. ואילו המקדש הוא להיפך: במקום המקדש ישנה קדושה נצחית – „אינה בטלה“, אבל עצם הבנין וחלקיו „נפסדו“ ונפלו בידי האויבים.

ושתי מעלות שונות אלו מרומזות בשני התארים „מנוחה“ ו„נחלה“ – אשר החילוק ביניהם בפשוטות הוא:

„מנוחה“ מתארת את מצב נפשו של האדם (גברא) – שאינו במצב של טלטול ממקום למקום, ובזה כלול גם „מצבם“ של כלי האדם המיטלטלים יחד עמו, כמו שאנו רואים בחוש, שכלי האדם משפיעים על דעת האדם²⁵ והם קרובים אליו יותר מאשר דירתו²⁵; ואילו „נחלה“ מתארת את התכונה של עצם הדבר (חפצא) – הקרקע וכיוצא בזה.

ובזה מובן מה שמשכן שילה – שבחלקו היה עשוי מ„משכן שעשה משה“, כמ"ש הרמב"ם²⁶, ובנו שם בית כו' ופרשו יריעות המשכן עליו – מעלתו היא „מנוחה“: הנצחיות בו היא בחלקי וכלי המשכן – דברים המיטל-טלים יחד עם האדם; ולכן כשבאו לידי

אלא שגם במקדשות ישנו על-כל-פנים „מעין“ ענין הנצחיות שבחלקי וכלי המשכן¹⁸.

ה. ולהבין זאת בביאור יותר, צריך להקדים מאמר חז"ל¹⁹ על הפסוק²⁰ „כי לא באתם עד עתה אל המנוחה ואל הנחלה“: „מנוחה זו שילה נחלה זו ירושלים“²¹.

בפשטות, הטעם שירושלים דוקא נקראת „נחלה“ ושילה נקראת „מנוחה“ בלבד, הוא לפי ש„נחלה“ מורה על קביעות יותר מ„מנוחה“ (שיכולה להיות גם באופן ארעי). ולכן, כיון ש„אין שם בית לדורי הדורות אלא בירושלים“, נקראת ירושלים „נחלה“²².

אבל אין טעם זה מספיק, שהרי כתוב זה מתפרש לדיעה אחת²³ „מנוחה זו ירושלים נחלה זו שילה“, אף שלכזו עלמא יש בירושלים מעלה יתירה על שילה.

ובהכרח לומר, שגם ב„מנוחה“ יש מעלה ביחס ל„נחלה“, והיינו, ש„מנוחה“ ו„נחלה“ הם שני סוגי מעלות שונים, ויש בזו מה שאין בזו²⁴.

(18) ראה בחיי דלעיל הערה 7. וראה מדבר קדמות (מע' מ' אות מג) שלפי האמת המקדש נבלע בארץ, נגנז, עיי"ש.

(19) מגילה י. א. זבחים קיט, א.

(20) ראה יב, ט.

(21) זבחים שם (וכן בספרי עה"פ ראה שם) פלוגתא בדבר, וכדלקמן בפנים – אבל כ"ה סתימת הש"ס מגילה שם. סתם משנה זבחים (קיב, ב): „באו לשילה .. והיא היתה מנוחה .. באו לירושלים .. והיא היתה נחלה“. פרש"י עה"פ עה"פ – פשוטו של מקרא.

(22) ראה לקו"ש ח"א ע' 177 הערה 15.

(23) זבחים שם. ספרי שם.

(24) ובפרט – להדיעה (זבחים שם) דשניהם

בשילה או בירושלים. וראה אוה"ת ויצא קפו, א. ועוד.

(25) ברכות נו, ב.

(25*) להעיר מהחילוק בין (שימוש ב)כליו של מלך – משא"כ בארמון המלך. ויש עוד דוגמאות בהלכה.

ובתורת החסידות להעיר מענין דלבוש (לכבוד ולתפארת) ובית – מקיף הקרוב ומקיף הרחוק.

(26) הל' ביהב"ח פ"א ה"ב.

כלומר: לא בנין המקדש הוא שפנל את נצחיות השראת השכינה בהמקדש; לא היה זה אלא הכנה כדי שהמקום יהיה מוכשר להשראה כזו (ושהיא תהיה באופן גלוי), אבל ההשראה עצמה באה מצד בחירת הקב"ה במקום, ולפיכך היא ענין נצחי.

ואילו במשכן – להיפך: השראת השכינה לא באה מחמת בחירת הקב"ה במקום המשכן, "לשכן שמו שם", אלא הסיבה לזה היתה עשיית המשכן – "ועשו לי מקדש (ועל-ידי-זה) ושכנתי בתוכם"³¹ (וכאשר במקום זה בטלה הסיבה, היינו המשכן שהוקם בו, "ועשו לי מקדש", בטל המסוכב – קיום "ושכנתי" במקום ההוא).

משא"כ חלקי וכלי המשכן, כיון שהיו מעשי ידי משה – והרי משה הוא עבד ה', עבד נאמן³², וכל מציאותו של העבד היא מציאות האדון³³; ובפרט ע"פ הפירושו³⁴ ב"מה שקנה עבד קנה רבו"³⁵, דהיינו (לא שהעבד קונה לעצמו, ועל-ידו נקנה הדבר לרבו, אלא) שמלכתחילה "קנה רבו" –

הרי כשם שמעשי ידיו של הקב"ה נצחיים המה, כן גם מעשי ידי משה, עבד ה'.

קביעות בשילה²⁷, נקרא הדבר "מנוחה", המתארת, כנ"ל, את מצב נפש האדם.

משא"כ המקדש, שמעלתו היא (לא) כחלקי וכלי המקדש, (אלא) במקום המקדש, נקרא בהתאם לזה – "נחלה", המציינת את תכונת המקום, כנ"ל.

ו. הסבר החילוקים הנ"ל שבין המשכן למקדש:

מעשה בני אדם – נבראים, מוגבלים – אינו יכול לפעול את ענין הנצחיות; דבר זה יתכן רק במעשה ידיו של הקב"ה.

ולכן, חלקי המקדש עצמם אינם נצחיים, כי הם (בלשון הזהרה²⁸), בנינא דבר נש"; משא"כ קדושתו הנצחית של מקום המקדש אינה ענין הנפעל ע"י בני אדם, אלא היא נובעת מכך שזהו "המקום אשר יבחר ה' אלוקיך בו לשכן שמו שם"²⁹; ובלשון הרמב"ם³⁰: "קדושת המקדש כו' מפני השכינה ושכינה אינה בטלה".

(27) משא"כ לפנ"ז במדבר כו'.

(28) זח"ג רכא, א. ועד"ז שם ח"א כה, א.

(29) ראה יב, יא. ספרי ופרש"י שם*. וכמש"נ (תהלים שם, יג– יד) "בחר ה' בציון גו' פה אשב גו'". וראה פיה"מ להרמב"ם זבחים קיב, ב ("באו לירושלים כו'"). ועוד. וראה בארוכה לקו"ש ח"ט ע' 140 ואילך (ושם ע' 145).

(30) נסמן לעיל הערה 17.

(31) תרומה כה, ח.

(32) כמש"נ (בהעלותך יב, ז), "בכל ביתי נאמן

הוא". ראה בארוכה המשך תרס"ו ע' שיו ואילך.

(33) ראה בארוכה לקו"ש ח"ה ע' 233 ואילך.

ח"ט ע' 323–4. ועייג"כ המשך הנ"ל ע' שכר"ז.

ועוד. וראה בענינינו פרש"י בהעלותך (שם, ח):

ועבד מלך מלך.

(34) רשב"א קדושיו כג, ב.

(35) פסחים פח, ב. קדושין שם.

* אלא שבכללות מתאים לשון זה גם על משכן שילה וכמש"נ (ראה שם, ה. רש"י שם. ספרי ורש"י שבפנים ההנרה), המקום אשר יבחר ה"א גו' לשום את שמו שם" ובספרי תבוא (כו, ב): "המקום אשר יבחר ה"א בו זה שילה ובית עולמים" וראה בארוכה ביאור הר"ר פהרלא לטהמ"צ רס"ג מ"ע פד"פה. לקו"ש ח"ד ס"ע 79 ואילך.

470 ז. וי"ל, שזהו גם הטעם לכך

כי במקדש השלישי תהיינה שתי המעלות – הן „נחלה” והן „מנוחה”: נצחיותו אינה רק במקום המקדש (כבמקדש ראשון ושני), אלא גם הבנין עצמו (ענין ה„מנוחה” כנ”ל) יהיה לו קיום נצחי, מאחר שהקב”ה עצמו יבנהו, וכמש”נ⁴², „מקדש אדני כוננו ידיך”; וכדאיתא בזהר⁴³, שמקדש השלישי יבנה „על ידא דקוב”ה (ולכן) יהא קיימא לדרי דרין”.

ט. לכאורה יש להקשות על זה: הלא הפירוש הפשוט בפסוק „זאת מנוחתי עדי עד” הוא, שאינו מדבר (רק) בזמן המקדש השלישי, אלא במקדש הראשון⁴⁴; ויתירה מזו: הרמב”ם הביא כתוב זה כטעם לדין „כיון שנבנה המקדש בירושלים נאסרו כל המקומות וכו” – וע”פ הנ”ל, איך נאמר על כך בזמן ההוא „זאת מנוחתי גו”?

והביאור בזה:

על חניות בני ישראל במדבר איתא בגמרא בעירובין⁴⁵: „כיון דכתיב⁴⁶ בהו על פי ה’ יחנו ועל פי ה’ יסעו כמאן דקביע להו דמי”. והיינו, דאע”פ

שהשראת השכינה במקדש היתה בזכותו של דוד המלך, כמו שאמרו חז”ל³⁶, שדוקא לאחר ששלמה התפלל לקב”ה „ה’ אלקים אל תשב פני משיחך זכרה לחסדי דויד עבדך”³⁷ היה ביכלתו להכניס את הארון לבית קדשי הקדשים „ושרתה השכינה בבית”³⁸ –

זכיון שהיה צורך לפעול את השראת השכינה באופן נצחי, הרי גם ההכנה מצד בני האדם היתה צריכה להעשות בכחו של אדם שהוא בדוגמת משה רבינו, שמעשי ידיו קיימים לעולם.

ולכן היה הדבר בזכותו של דוד, שענינו הוא – עבד ה’³⁹ (וזהו שהדגיש שלמה בתפילה הנ”ל „דויד עבדך”);

ומצד זה, מעשי ידיו הם נצחיים ולא שלטו בהם אויבים (כמו במשה), כמבואר בגמרא⁴⁰.

ח. ע”פ הביאור הנ”ל במעלת התואר „מנוחה”, אפשר לבאר גם מה שמצינו לשון „מנוחה” אף בנוגע לירושלים, כמש”נ⁴¹ „בחר ה’ בציון גו” זאת מנוחתי עדי עד” – דלכאורה: מאחר שנאמר „ונחלה זו ירושלים” (ו„מנוחה זו שילה”), היה הכתוב צריך לומר „זאת נחלתי עדי עד”?

36 שבת ל, א. סנהדרין קז, ב. מדרש תהלים מזמור כד. במדב”ר פי”ד, ג. ועוד.
37 דה”ב ו, מב.
38 ל’ המדרש – במדב”ר שם.
39 עייג”כ המשך הנ”ל ע’ שיג.
40 נסמן לעיל הערה 8. וראה פס”ר פ”ב, ו.
מדרש תהלים מזמור סב בסופו. יל”ש ש”ב רמז קמה. הובא באוה”ת ואתחנן ע’ סה. צב.
41 תהלים שם. וכראיית ר”ש (זבחים וספרי דלעיל הערה 23) ד„מנוחה זו ירושלים”. וראה אוה”ת שצויין לעיל הערה 24.

42 בשלח טו, יז. מכילתא ופרש”י שם. וראה תנחומא סוף פרשתנו. רש”י ותוס’ סוכה מא, סע”א. ועוד.

ואף שברמב”ם (הל’ מלכים רפ”א ובסופו) דמשיח בונה המקדש – כבר נת’ כמה פעמים התיווך בזה (ראה לקו”ש ח”א ע’ 98 הערה 61. וש”נ. לקו”ש ח”ג ע’ 84 הערה 36 (ובהתועדות (דער”ח מנ”א תשל”ו) נת’ בארוכה עוד כמה פרטים בהנ”ל). לקו”ש ח”ח ע’ 418 ואילך).

43 זח”א דלעיל הערה 28. וראה זח”ג שם.
44 ראה ג”כ זח”ב רמא, א.
45 נה, ב. וראה ג”כ שבת לא, ב.
46 בהעלותך ט, כ.

אלא שאעפ"כ „נפל בסוף הכל ביד אויבים”, לפי שהבנין בפועל היה ע"י שלמה, ורק ההכנה לכך נעשתה ע"י דוד⁵²].

י. לעיל (ס"ב) הובא מ"ש בספורנו, שאחת המעלות שבמשכן „שבשבילם היה ראוי להיות נצחי וכו'” היא היותו „משכן העדות – שהיו בו לוחות העדות”.

וכשם שישנו צד השהו במשכן ובמקדש השלישי במעלת הנצחיות (באופן גלוי) של החלקים והכלים שבהם – כן ישנו צד השהו בהם גם בסיבת נצחיותם („שבשבילם היה ראוי להיות נצחי וכו'”), אשר בין במשכן (שבמדבר) ובין במקדש השלישי עומד הארון במקומו בכל משך זמן קיומם; משא"כ במקדש שני מלכתחילה היה הארון חסר⁵³, וגם במקדש ראשון (בסוף זמנו) „גנזו יאשיהו”⁵⁴.

יא. נתבאר לעיל בארוכה, שמעלת הנצחיות ישנה גם במקדש ראשון ושני, אלא שבהם היא קיימת בעיקר ובגלוי (לא בקשר לחלקי המקדש, אלא בנוגע להשראת השכינה במקום המקדש. 472 והיינו, שאין נצחיות זו כנצחיות שבמשכן, שענינה שחלקי וכלי המשכן הגשמיים הם נצחיים, אלא זוהי נצחיות השראת השכינה, ברוחניות – „שכינה אינה בטלה”.

ש„ישראל במדבר יושבי אהלים היו שאינן קבועין”⁴⁷, הרי מאחר שחנייתן (באוהל) היתה „על פי ה'”, „כמאן דקביע להו דמי”: החניה עצמה (האהל) נעשתה (בזמן החניה) ענין של קבע.

ועל-דרך-זה הוא גם בענינו: מאחר ש„על פי ה'” נקרא המקדש „בית”⁴⁸ (שהרי על הזמן שקדם לבנין המקדש נאמר „ואהיה מתהלך באוהל גו'”⁴⁹) – הרי „כמאן דקביע להו דמי”, היינו, שגם המקדש בעצמו אינו „לפי שעה”, אלא יש בו (כעין) ענין המנוחה – הנצחיות – „גידונת קבע”⁵⁰.

ומטעם זה, התואר „מנוחה” הולם גם את המקדש הראשון (והשני) – כי אע"פ ששלימות ענין המנוחה (כפי שהיא בחלקי וכלי המשכן) תהיה רק במקדש השלישי, אבל מעין זה יש גם במקדש הראשון והשני, מאחר שנקראו „על פי ה'” (לא „אהל”, אלא) „בית”.

[וי"ל שזהו גם הטעם לכך שההכנות לבנין בית המקדש נעשו ע"י דוד, כמסופר בנ"י⁵¹ – כי מעשי ידיו הם נצחיים (כנ"ל ס"ז), ומצד זה היה גם בגוף בית המקדש מעין ענין הנצחיות, כנ"ל.

(47) רש"י עירובין שם ד"ה אלא לאחוריהו.

(48) ראה ש"ב ז, ה ואילך.

(49) ש"ב שם, ו. וזה ששילה נק' „בית” (משנה זבחים קיב, ב. רמב"ם הל' ביהב"ח פ"א ה"ב) הוא רק בערך המשכן, אבל בערך המקדש נק' „אהל” או (עכ"פ) „משכן” [לפי הפירושים בהכתוב „ואהי מתהלך באהל ובמשכן” – ראה לקו"ש שנסמן בהערה 22. לעיל ע' 304 הערה [42] – ראה ביאור הרי"פ פערלא שנסמן בשוה"ג להערה 29.

(50) רש"י עירובין שם ד"ה כיון דכתיב.

(51) ד"ה כח"ט.

(52) ראה פס"ר מדרש תהלים ויל"ש דלעיל

הערה 40.

(53) יומא כא, ב.

(54) ד"ה ב, לה, ג. יומא נב, ב. וש"נ. רמב"ם

הל' ביהב"ח רפ"ד.

בחינה אשר עליה נאמר „בבואה דבבואה לית להו“^{60*}, והיא לעולם בשלמות (– נצחית) ולא יתכן כלל שדבר („אויבים“) ישלט בה ויפגע בה⁶¹, שהרי אפילו על דרגות שלמטה מזה הרבה נאמר „וגם בשעת החטא היתה באמנה אתו יתברך“⁶².

וי"ל שבחינה זו היא „משה“ שבכל אחד ואחד⁶³, כשם שהארון (תורה⁶⁴) הוא ענינו של משה, „זכרו תורת משה עבדי“⁶⁵.

ובזה מובן מה שבשני זמנים אלו – זמן המשכן והזמן דלעתיד לבוא – נמצא הארון (פנימיות דפנימיות הלב, בחינת משה) במקומו ובגלוי: דור המדבר היה דור דעה⁶⁶ – כל הדור היה בדרגתו של משה רבינו, שענינו הוא דעת עליון (כמבואר בכתבי האריז"ל⁶⁷); וגם בכיאת המשיח (בזמן

ועפ"ז צריך לומר, שמעלת הנצחיות הנוספת והמתחדשת ע"י הארון – הרי היא (לא הנצחיות הרוחנית של השראת השכינה, אלא) דוקא הנצחיות הגשמית שבחלקי וכלי המשכן.

יב. ויובן זה בהקדים ענין הארון בעבודת ה':

כל אחד מישראל הרי הוא משכן ומקדש לו יתברך, כדברי רז"ל⁵⁵ הידועים על הכתוב³¹ „ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם“. וכשם שבמקדש ישנם „שלשה דיורין“ – „עזרה“ „קודש“ ו„קודש הקודשים“⁵⁶ (שבו נמצא הארון) – כך ישנם שלשה דיורין אלו במקדש הפרטי שבכל יהודי:

העזרה, שבה עמד מזבח החיצון, בעבודה הרי היא בחינת חיצוניות הלב⁵⁷; „קודש“, שבו נמצא מזבח הפנימי, הוא פנימיות הלב⁵⁷; ו„קודש הקודשים“ שבו נמצא הארון⁵⁸, הוא פנימיות דפנימיות הלב⁵⁹ – יחידה⁶⁰,

60* (60) יבמות קכב, א. וש"נ. לקו"ת תצא לו, ג. ובכ"מ.
61 תניא ספכ"ד. וראה מקומות שנסמנו בהערה 60 שהארון הו"ע אהבה מסותרת.
62 דעלי' נאמר (זח"ב קיד, א) אע"ג דאזיל הכא והכא דיוקנא אשתאר בך לעולם – סד"ה תקעו עת"ר. עשר תעשר תש"א פ"ה.
63 תניא רפמ"ב. וראה בהעלותך יא, כא. ע"ח של"ב פ"א („בזהר בהעלותך" וצ"ע). שם של"ח פ"ו. ובכ"מ. וראה לקו"ת פקודי (ה, סע"ד) דניצוץ משה שבכאו"א הו"ע מסנ"פ דאחד בביטול ממש.
64 דאין בארון רק שני (ה)לוחות גו' – מ"א ה, ט. דה"ב ה, י.
65 מלאכי ג, כב. שבת פט, א.
66 ראה ויקר' פ"ט, א. במדב"ר פ"ט, ג. ועוד.
67 ע"ח שער הכללים פ"א. של"ב שם. שער הפסוקים ר"פ שמות. ובכ"מ.

55 ר"ח שער האהבה פ"ו ד"ה ושני. של"ה שער האותיות אות ל' (ועוד).
56 אוה"ת ויקהל ע' ב'קצה. ד"ה והוא עומד תרס"ג פ"ב. ד"ה כי הוא יברך ה'ש"ת בתחילתו. ולהעיר מרמב"ם הל' ביהב"ח פ"א ה"ה.
57 כידוע דמזה"ח ומזה"פ הם חיצוניות ופנימיות הלב – תו"ח תרומה תמג, א ואילך. אוה"ת שם ע' בריג. דרמ"צ פו, ב ואילך. ועוד.
58 ראה לעיל ע' 198 שהוא דרגא רביעית, עיי"ש. וראה לקמן הערה 60.
59 ראה לקו"ת תצא (לו, א) דגם בפנימיות הלב יש פנימיות דפנימיות.
60 להעיר מהמבואר בכ"מ (תו"ח שם תמח, א). אוה"ת שם ע' ב'רט ואילך). דרמ"צ (שם) דארון הוא (נגד כד שביריעות) בח' פנימיות הכתר, יחידה. וראה ג"כ לקו"ת נשא (כג, רע"ג) שנשיאת הארון הו"ע והחמישית לפרעה, התגלות עתיק כו'.

„מאד“ שלמעלה מ„אדם“: „הנה ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד“⁷⁴ – ו„מאד“ (אע״פ ש„מאד הוא אותיות אדם“⁷⁵, אבל זהו בצירוף אשר) מורה על „בחינת בלי גבול כלל“⁷⁶, למעלה מצירוף „אדם“ – מדבר דקדושה, שכן זוהי דרגת הארון, שיוחזר ע״י משיח למקומו ובגלוי.

יד. ידוע⁷⁷ ש„אדם“ מורה על שלש הבחינות מחשבה דיבור ומעשה (א' – מחשבה, ד' – דיבור, מ' – מעשה). ועפ״ז נמצא, שבהצירוף „מאד“, שלמעלה מציוור אדם, ההתחלה היא אות מ' – מעשה.

והביאור בזה: ענין המסירת־נפש בא לידי ביטוי דוקא בענין המעשה, דנעוץ תחילתן בסופן דוקא; ועל־דרך המבואר⁷⁸ בענין „אין ערוך לך בעולם הזה“, שדוקא בעולם הזה הגשמי בא לידי ביטוי ה„אין ערוך“ שלמעלה – כן הוא גם בנוגע ל„אין ערוך“ שביהודי, שכח המסירת־נפש של פנימיות דפנימיות הלב, „אין ערוך“ שבנשמה, בא לידי ביטוי דוקא בכח העשיה שלו⁷⁹.

שיקויים היעוד „ומל ה' אלקיך את לבבך“⁶⁸ – גם הקליפה הדקה⁶⁹ תתגלה „נקודת פנימיות הלב“⁶⁹, בחינת משה.

משא״כ ב(סוף) זמן מקדש ראשון וב(כל) זמן מקדש שני, אע״פ שגם אז היה הארון בשלימות ולא נפל בידי אויבים ח״ו – הרי היה אז בהעלם, „גנוז יאשיהו“.

יג. ע״פ הנ״ל אפשר לבאר, בפנימיות הענינים, מה שדייק הרמב״ם⁷⁰ לקרוא את המשכן בשם „מקדש המדבר“ (שהרי, כידוע, מרמו הרמב״ם בספרו כמה ענינים של קבלה⁷¹ – ועל־דרך־זה בענינו):

בלשון „מקדש המדבר“ מרומזת המעלה הנ״ל שבמשכן (שבו היה הארון במקומו ובגלוי) – כי פנימיות דפנימיות הלב היא בחינת „מדבר“ שבנשמה, שהיא למעלה מבחינת „אדם“ שבנשמה – „לא ישב אדם שם“⁷² למעליותא, מסירת־נפש שלמעלה מטעם ודעת⁷³.

ולכן מצינו גם במשיח בחינת

(68) נצבים ל, ו.

(69) אגה״ק ס״ד – עיי״ש בארוכה.

(70) הלי ביהב״ח פ״א הי״ב.

(71) וככהתחלת ספרו יד החזקה „יסוד

היסודות ועמוד החכמות“ – ר״ת הוי׳ (שהי״ג להחיד״א מע׳ רמב״ם – בשם ר׳ דוד הנגיד, נכדו של הרמב״ם). וראה סה״ש הש״ת ע׳ 41 ובהערה שם. לקו״ש ח״ג ע׳ 768 הערה 18.

(72) ירמי׳ ב, ו.

(73) ראה לקו״ת במדבר ד, ג ואילך. שה״ש

כב, א. כג, סע״ב ואילך. ועוד. ולהעיר מלקו״ת נשא (כג, רע״ג) דנשיאת הארון הו״ע „העלאת בחי׳ התורה שנק׳ אדם . . לעצמות או״ס בחי׳ כי לא אדם הוא כו״.

474 וזהו הקשר בין שני הענינים

שבמשכן והמקדש השלישי – (א) הארון

(74) ישעי׳ נב, יג.

(75) תו״א מ, ד. ע״פ ב״ר פ״ח, ה (ורש״י לב״ר שם).

(76) המשך וככה תרל״ז פ״ב.

(77) לקו״ת בהעלותך לא, ג.

(78) המשך תעריב ח״ב ע׳ אקנא. אקנא.

סה״מ תשי״א ס״ע 113 ואילך. ס״ע 117 ואילך. ועוד.

(79) ע״ד משנת (קוני׳ ענינה של תורת

החסידות ס״ח ואילך) לענין גילוי בחי׳ יחידה.

הוא במקומו ובגלוי, (ב) חלקי וכלי בנצחיות הגשמיות של חלקי וכלי המשכן ומקדש הגשמיים הם נצחיים – המשכן והמקדש.

(משיחות ער"ח מנ"א, וט"ו מנ"א, תשל"ו)

כי ענין הארון, פנימיות דפנימיות הלב, מתבטא דוקא בענין העשיה –

